

Saiknee & Atveerta

Latvijas, Eiropas un Pasaules Romu (Čigānu) -
Psiholoģiski bāzēta (mikro) apskata –
aktualitāte, informācija, mikro-pētījuma,
modelēšana, prakse darbība –

Biļetens.

Materiāls ir autora radīts paustais saturs, viedoklis, redzējums.
Biļetena materiāls ir autora īpašums. Atsauce obligāta izmantojot
Biļetena smeltās idejas, domas un papildus informāciju.

Nr. 4

2016. gada augusts

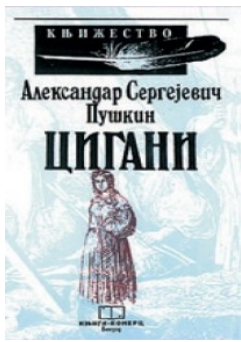
Biļetens "Saiknee&Atveerta" ir pielikums "Vidusdaugavas NVO e-avīzei",
lai sāktu aktualizēt Latvijas čigānu jautājumus psiholoģijas griezumā.
Autors: Andris Tertats

Nr. 4 Romu Psiholoģiskie Jautājumi

Čigānu FENOMENOLOĢIJA

Nevienam akadēmiski izglītotam nav svešs, ka viss zinātnes pamats ir Filozofija. **Platons** "sabiedrības rašanās", **Sokrāta** pazīstamā ideja "Izzini pats sevi.", kas vedina prātuļot *cilvēka dvēselei ar prātu u.c.* Filozofijā apzīmējumu *fenomenoloģiju* traktē kā parādību kopumu, kas tiek aprakstīta sajūtu veidā un tiek iegūta pieredze. **phainómenon** – "tas, kas parādās" mācība par apziņu. Fenomens atklāj paša būtību, lietas un jēgas veidolu. Tā ir reta un neparasta parādība. Romu kultūra sastāv no indivīdu, ģimeņu un sociālu ligzdu(veidojumu), interešu kopumā. Jau literatūrā ir minēts, ka 21. gadsimta filosofijā tiek attīstīta minētā tematika. Katras minētās vienības psihiskās izpausmes saista kādas dziļākas un plašākas intereses, attiecībām un mērķiem. **APZIŅĀ** psiholoģiski ir redzams un jūtams, piedzīvotā - **avots** - substance. Visām pazīmēm, vienota saikne un sadarbība un virzība raksturo **fenomenoloģisku parādību esamību**. Latvijas zinātniece *Tatjana Boguševiča (2009)* doktora darbā izsakās, ka cilvēks tiek skatīts kā iekļauts „mēs-kopībā”, kurā **konstituējas kopīgs jēgpilns dzirdētā un teiktā pārdzīvojums, „mēs-kopībā” iekļaujas cilvēki, kas ir klātesoši**. Tomēr, jāatzīst ka psiholoģijas skaidrojums ir tuvāks un precīzāks istenībai ar **S&A** planoto uzstādījumu. Fenomens saistās ar *Deja Vu fenomenu*, kura saistās ar izplatītu parādību, kas izpaužas kā **subjektīva sajūta**, kā pārdzīvotā pieredze sakrīt ar noteiktiem pagātnes

notikumiem. Fenomens, ka čigānu etnokultūrvidē veidojusies psihiskās dabas saiknēs un tadējādi psiholoģiski raksturojumi, kas iezīme agrāka laika (savas, radu un pāaudžu, ģimenes, interešu grupas) dziļi iezīmētas un vēl paliekošas izpausmes. Uzskati un paražas tiek balstītas uz sadzīvi. **Mānticība ir dominējoša. Mānticība ir aizspriedumi, kuri veidojas tad, kad cilvēki novēro parādības, kurām nespēj rast cēlonus vai arī savu nezināšanu dēļ nespēj izskaidrot un tādēļ šīs parādības tiek uzskatītas par nākotnes vēstnešiem. Mānticīgi cilvēki arī mēdz nesāt sev līdzīgu dažādus talismanus, veikt dažādus it kā maģiskus žestus, kas pēc viņu domām nes veiksmi.** Filozofijas zinātniece T. Boguseva (2009) saista ar mūziku, sacīdama, ka sociālās fenomenoloģijas aspektā attīstās idejas par mūziku kā kopīgu radīšanu, dzirdamu fenomenu tveramu kā kopīgas jēgpilnas pasaules konstituēšanos. Čigānvidē fenomenoloģijas jēdziens saistās ar indivīda, ģimenes, sociālā kopveidojuma sastāva pamata bāzes. Tās var būt gan kā pozitīvas, tā arī negatīvas. To senatnīgums bieži ir nosakāms, tomēr vēl nav iespējams saprotami visiem izskaidrojams. Fenomens čigānvidē ir kā fakta saturs, kā psiholoģiskas parādības. Likumsakarības, kuras veidojas ikreiz jaunā savienojumā ar citām iezīmēm, un veido jaunas kvalitātes. Svarīgi ir sākt iezīmēt dažādus čigānu sociāli kultūrvīdē vērotos fenomenoloģijas tipiskumu, raksturojumu, mijattiecības kā redzamākās kvalitatīvi jaunās formās. Etnopsiholoģijas jomās fenomenoloģijas raksturīgākās īpašības un īpatnības fakti, un loģiskas starpnozaru attiecības palīdz skaidrot Čiganoloģijas specifiskumu., uz citu etnisko sabiedrības piederību fona. Čigānu fenomenoloģijai ir daudz liecības (evidence). Sākot ar **individuālu gadījumu "redzēt, sajūst mirušas vecmāmiņas klātbūtni"** līdz **plaši zināmiem fenomenoloģiskiem faktiem "čigānu hipnozē"** (Dr. Janis Zališis, latviešu psihoterapeits un seksologs), ko var novērot dažādās valstīs, kurās apmetušies uz dzīvi romi (čigāni). Ar psiholoģijas saistību var lasīt dažādas fenomenoloģiskās pazīmes un raksturojumus, kā piemēram, *agresivitātes psiholoģiskais fenomens, emocionālās vajadzības kā psiholoģiskais fenomens, grupa kā sociāli psiholoģiskais fenomens, atkarības fenomens, psiholoģiskie fenomeni mazajās grupās: sociālā fasilitācija un grupveida domāšana, masveida sociālpsiholoģiskie fenomeni, ar naida noziegumiem saistītie psiholoģiskie fenomeni, psiholoģiskie fenomeni organizācijā u.c.* S&A veido ieskatu čigānu etnopsiholoģiskajā eniskajā fenomenoloģijā un tās svarīgās pazīmes, kas sabiedrībā plaši zināmas un arī to raksturs, kas **formē čigāniem īpatnēju psiholoģisku fenomenoloģiju.** Vēsturiski romi (čigāni) pazīstami kā **Zilētāji**. Ir zināms, ka čigāni it kā nodarbojas ar **Melno maģiju**. Čigāni, īpaši Eiropā, saistās ar **izklaidētājiem**, kuri šādā veidā pelnīja sev iztiku. **Migrēšana** no vienas vietas un citu reģionu ir **Eiropā pazīstams fonomens**. Čigāniem piedēvē tieksmi **Zagt**. Cik paties ir šāds apgalvojums, lai spriež Etnologi. Sevišķi, latviešu folkloristika (pasakas, anekdotes, tautas dziesmas) ir minēts kā **Zirgu Zaglis** uml. Jeb zagti vispār. Šāda **klišeja** ir saglabājusies kopš senām dienām līdz mūsdienām.

Slavens Krievu Kultūras un literatūras Klasikis ir pamanījis Čigānu (roma) fenomenoloģiskas īpašības un tās apraksta un tēlaini izsakās savā dzejā. **Čigāni.** **Aleksandars Sergejevičs**

Puškins.

Kolumbiešu izcelsmes Spāņu iedzīvotāja un pasaules Slavenā dziedātāja **SHAKIRA** ierakstīja un uzstājās čigānu manierē izgaismojot pasaules čigāniem raksturīgas uzvedības un izskata īpatnības, kas raksturīgas čigāniem kopumā un īpaši Spānijas gitanos. 26 Marta 2010 ("Gypsy"); 1Marta 2010 ("Gitana"), ASV, "Gypsy" tika izlaists kā CD singls 2010. gada 12. aprīlī spāņu valodas versijā "Gitana" tika izdots kā digitālo reklāmas singls 2010. Gada. Dziesmu aprakstīt savu dzīvi ceļo kā "čigāniete". Dziesma vērs smago ietekmēm no Indijas un Tuvo Austrumu mūziku. Vienotā bija komerciāli veiksmīgs un sasniedza ietvaros top 10 no kartēm valstīm, tostarp Vācijā, Ungārijā, Meksikā un Spānijā.

slavens Serbu Kinorežisors **Emir Kusturica**, kurš ir veidojis Filmas par čigāniem. 1998. gadā viņš uzvarēja Venēcijas kinofestivālā Sudraba lauva par labāko filmu (Melnš Kaķis, Balts Kaķis)

Black Cat, White Cat;

komisks komēdija izvietota čigānu (romu) norēķiniem par Donavas krastos. Ļoti

smalki apspēlētas romu savstarpējās attiecības; smieklīgas situācijas, kad **Mānticība** (ticēt lietu sakārtojuma, dabas parādībām un nevis pragmatismam, cilvēka prātam un loģiskām attiecībām starp cilvēku un lietām), noved pie absurda un kļūdainiem pieņēmumiem.

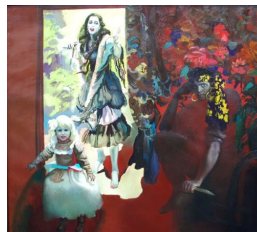

Un Padomju laikā dzimusšiem, vecāka gada gājuma cilvēkiem ir pazīstama filma, kura uzņemta 1979.gadā un saucas "Čigāns Budulajs" (**Цыган / Будулай /**), un tad vēlāk sekoja šīs pašas filmas otrā daļ - **Возвращение Будулая (1985)** ("Budulaja atgriešanās").

Latvijā Slavena gleznotāja

Maija(Nora) Tabaka ir saskatījusi daudz fenomenoloģijai raksturīgas (orģinālās) īpatnības čigānu kultūrā:

Čigānu karalis (1990)

Baltās čigānietes (1991)

Latvijas biedrība

"Eksotisko deju centrs

"Alegria" īpaši raksturo:

ČIGĀNI – KOŠIE, SIRDĪ PLOSOŠIE PUTNĪ..

Čigānu dejas – tas ir temperaments, brīvība, kaisle

un dvēsele. Šajās dejās ir daudz improvizācijas un jūtu, arvien kāpināts ritms un vibrējošas kustības

Fenomenoloģijas **S & A** diskursa piedāvājumā aizskar kā loģisku, noturīgu un pastāvīgas likumsakarības, kuras īpaši akcentē un uzsver atšķirību čigānu minoritāti starp daudzām citām mazaumtautībām vietējā nacionālā valstī, un to raksturojuma ir vērojamas pazīmes, kas cieši saistās un skaidrojamas kā psiholoģiskas, sociālas, politiskas, ekonomiskas, starpkulturālas, globālas, izglītības, veselības u.c. vajadzības un ārēju spiedienu rezultātā izpausmes parādīšanās (tradicionāli čigāniem īpatnējā uzvedības un rīcības, emociju, rakstura iezīmju veida). Analītiskais psihologs, psihiatrs, Karls Jungs šajā sakarā minējis ANIMA (sieviete) un ANIMUS (virietis). Abu dzimumu attīstība dziļā kontekstā, saistībā ar iepriekšēju romu (čigānu) vēsturisko un psiholoģisko attīstību līdz patreizējam laikmetam. Fenomenoloģijas pamatā iespējams sajūst aplamas un neparbaudītas tēzes. To bāze ir vērtīgas kultūrvēsturiskās zināšanas, romu (čigānu) kultūras saglabāšana, tomēr mazefektīvi instrumenti romu (čigānu) minoritāšu izaugsme un kvalitatīvām izmaiņām, kas palīdz un risina. **Greiza, nekvalificēta un nekompetenta interpretēšana starp senām kultūras tradīcijām un mūsdienu vajadzībām, prasībām, stabilizē, kropļo, destabilizē, dziļi stagnē mūsdienu romu (čigānu) kultūrvidē.** Ir skaidras dažādas kombinācijas un intensitāte ir vērojama darbībā ārēji publiski, tomēr, psiholoģiskā analīzē ir konstatējams fenomenoloģijas iekšējā daba. Jāveic dziļāki novērojumi, lai atklātu un izteiktu skaidrāku tās dabu. **Čigānu (romu) Fenomenoloģija** jeb etnokultūras psiholoģiskajā ainā, pētniekiem būtiski identificēt fenomenoloģiju pēc būtības un piederības. Nereti romu jaunākās paaudzes tieksme uz konfliktēšanos, saistās ne tik bieži ar starpperšonu attiecībām (klase, skola, darba kolēģiem vai sabiedrību), bet, cik ir dziļa vēlēšanās un vajadzība sasniegt pilnvērtīga sabiedrības pilsoņa līmeni. Tādēļ, ka vecāku kļūdainu priekšstatu dēļ, jauniešiem ir bijis liegts saņemt modernāko un vecumam atbilstošu informāciju. Interneta pieejamība nav tāpēc, ka vecāki uzskata, ka tas ir papildus teriņš. Bieži nav izpratnes, kā tas tiek organizēts. Jāmaksā tās ieinstalēšana un ikmēneša izdevumi. Mēs redzam minētā piemēra, kad ārējs konflikts kvalificējas kā iekšējā neapmierinātība ar sevi. Summēoties var skaidrot, kā Sociāli psiholoģiska parādība konfliktē (konfrontē, saskaras) ar Personības vajadzībām, un risinājums tiek meklēts un atrisināts caur Čigānu etnopsiholoģiskajiem mehānismiem. Ideju izklāsts tiek izklāstīts no kādas indivīdu un grupu (indivīdu kopuma) apzina iekšēji radušies un *pašaktivizējušies, akumulējušies un to izpausmes forma, veidojušies* sociāla stāvokļa pārvēršanās jeb metamorfoze, bāzējoties (pamatojoties) apziņas kā psihiskajās dažādības. **Saiknee & Atveerta** uzskaitīti tās parādības, kuru izpausmes ir vērojamas pēdējos gados. To likumsakarību sadziņiskās parādības ir redzamas kā noturīgas, ilgstošas un dažādos Latvijas reģionu romu kultūras sociālā vide. Zekmāk minēto cilvēku mikrogrupu (alīnanšu) uzvedības, rīcības un manieres ir konstatējamas smalki uztverot un atšķetinot no citām mazākumtautībām

Latvijā. Dažas parādību pazīmes ir pazīstamas saistībā ar romiem (čigāniem) Eiropā. Ir jāatzīmē, ka visā Eiropā ir vērojamas aktivitātes, kuras tiek piedāvātas saistās **ap** un **par** romiem gan no pašu romu puses, gan ne-romu puses. Pateicības vērti ir viss, kas saistīts ar Romu kultūras veicināšanu un attīstību; piedāvājot un meklējot jaunus risinājumus; cienīgi vērsti praktiskā pielietojamībā un ideju oriģinalitātē, un būtiski kvalitatīvā Eiropas, Latvijas čigānvides veicināšana. Finanšu instrumentu pieejamība īpaši izveidotos Roma fondos – romu politikas, izglītības, kultūrvides sakārtošanai, romu organizāciju veidošanai, romu starpvalstu sadarbības aktivitāšu veicināšanai u.c. speciāli plānotajiem mērķiem. Ir fenomenoloģija un kvalitatīva forma. Ir pavisam godīgi jāaktualizē gan kā regulāru fenomenoloģisku parādību, gan kā brīdinājumu (arī šī iemesla dēļ, ir tās viens no mērķiem **Saiknee & Atveerta** secīgi un savstarpēji saistoši izgaismot, aktualizēt, darīt zināmu kritiskā analizē ar čigāniem saistītas parādības kā **S& A e-bīletena** autora redzējumu) kas ir maldīgs līdzšinējais priekšstats nezinātājiem. Tie ir paši romi un ne-romi, kuri kautkāda veidā saista ar Romu (čigānu) tematiku. **Romu Psiholoģisko Jautājumu** veidošanas nozīme ir sniegt sabiedrībai, speciālistiem un pētniekiem informatīvu un rekomendējošu, faktoloģisku devumu, lai savlaicīga atlase identificētu *pelavas no zirņiem* .. Čigānvide ir diezgan populāra parādība uzdoties par to **kas tu neesi** jeb **kas es gribētu būt**.. Nereti romu jaunākā paaudze ir vērojama fotogrāfija ar blakus skaistu meiteni vai elegantu automašīnu.. Komentāros redzams ieraksts: ..mana bi-

jusī.. auto nesen pārdevu.. Patiesībā, meitenei tika palūgts kopā fotogrāfēties un automašīnā gadījās apstākļu sakritība, fotogrāfēts uz ielas. Tomēr minētam subjektam, svarīgi bija pats fakts: meitene un auto. Kas saistās ar personības pašapziņas spodrināšanu. Bieži sastapti pseido Mācītāji un pseido romu aktivisti. Dažu rakstura īpatnības pārsniedzas līdz publikai videi un **sevi dēvē par ..pseido-vadītāju**.. Dažus mēs atklāti neredzam, tomēr citus vērojam diezgan bieži, un klausāmies viņu absurdās un fantastiskās idejas...*ja tantei būtu ritenis, viņa noteikti ar to brauktu, bet žēl, ka viņai riteņa nav*..

Psiholoģisko Jautājumu apskatā ir svarīgi **iezīmēt tās aktualitāšu kontūru parādības kā esošas** un, raksturot psiholoģiskas un sociāli psiholoģiskas pazīmes. Līdzīgas idejas un domas var iepazīties dažādu publikāciju izklāsta veidā. Publikāciju saraksts veidojies kopš 2006.gada.(vairāk **Saiknee & Atveerta e-bīletena** pirmā numurā).

Vecāku **problēmu transformēšana** (psihiskā pārņemšana) uz bērnu visas dzīves neveiksmes, nelaimīgas attiecības un dzīve utml. Tuvs apzīmējums – psihiska inficēšana; morāli ietekmējami un kropļošana, psihopatizācijas rašanās avoti, psiholoģiska *kastrācija* utml. Bērni kļūst nevarīgi, nespējīgi, bezatbildīgi, bezpalīdzīgi, morāli nenobrieduši utml.

Cietumnieku sindroms (noteikumi, uzvedība, saskarsme ģimenē arī ar bērniem pēc "cietuma likumiem"-vairāk pēc vispārīgiem principiem; tiešāk ar dēliem vai dzīvesbiedru).

Kāda ne ļoti sena Latvijas pētījumā tika minēts, kad cietuma, **romu sieviešu notiesāto skaits sasniedza 25% no visām ieslodzītajām sievietēm.**

Tehokrātiska sekošana, biežāk jaunām mūsdienu tehnoloģijām, arī apģērbam, sadzīves iekārtošana u.c. (katrs jauniešs salīdzina un izsaka **vēlmi iegūt labāko** mobilo telefonu vai iPad, lai gan nereti tas ir sarežģītas un **jauniešs neprot tās izmantot praktiski**); **Romu Muzeju izveidošanas** Eiropas valstīs (Čehijā u.c.); **Romu Kafējnīca** – Slovēnijā (viss par romu kulinārijas jomām); **Slovākija ir Čigānu Filharmonijas Orķestris**; Itālija – komanda tikai ar romu futbolistiem

Atkarības (kazino, narkotikas, mazāk alkohols), to skaitā pašvērtības veicināšana ir milzīga tieksme iegūt labāku telefonu, labāku automašīnu, sadzīves iekārtošana. Tā robežojas ar atkarības fenomenu. Dažreiz vērojams, ka trūkst līdzekļi iztikai tomēr tiek meklēti risinājumi lai sadzīve un automašīna ir labā izskatā. Veidojas parādi, tad citu parādi un atkarība no citiem cilvēkiem. Šāds aplis atkārtojas bieži.

Poligāmija (vairākas laulības; vienam vīrietim ir vairāki bērni no dažādām civilattiecībām)

Maldinošs pašapmāns pēc izglītošanas, tomēr faktiski (statistiski) nemainīgs stāvoklis

Duāla paš-identificēšanas - psiholoģiskas un sociālas identitātes īpatnības (*izvēlas labāk svešu, nekā savējos*) (Latvija) (daži izjūt kaunu

kā tautība Čigāns)Savas piederības (valsts noliegšana (Latvija). Horvātijā pret čigāniem izturas tik nicioši, ka tie kaunās par savu tautību.

Paš-provocēšana (paausgtināts jeb **hiper-sensitīvisms**); iespajdojamība, nekritiskums, izteikta emocionalitāte. **Iekrīt tādas situācijas pašam to negribot.** Lai gan saprot tās bistamības, aplamības raksturu. Pamatotas aizdomas par **Sociālām** un **Autofo-biskām reakcijām.**

Reliģiskās aktivitātes un dalība tajā; uzņemoties vadību (līderisms) un sludināt Dievu. Nav retums par viltus reliģiskiem pasākumiem un “mācītājiem”, kas līdzīgas tuvu šarlatānismam. (Latvijā un Grūzijā tika novēroti “mācītāji”, kuriem ir vai nav pat 9.klases.)

Kategorijā novērojama daudzas Eiropas valstīs (Latvijā, Spānijā u.c.)- **Sieviesš smēķēšana**; mēs varam novērot, kā māte stumj bērnu ratiņus, blakus atrodas vēl kāds no mazbērniem un mutē atrodas degoša cigarete. Īpaši tiek izcelts, jo **sieviete ir Māte – Pirmais cilvēks Jaundzimušam. Grutniecības laikā bieži neievēro svarīgas prasības.**

Virišķības īpašību (fiziska spēka, dzimuma, rakstura, attiecības, dzīves nostājas, problēmu risināšana) uzsvēršana – labā fiziskā forma, fiziskā spēka un fiziskā veiklība ir raksturojošais; piemīt gan sievietēm, gan vīriešiem. Visbiežāk saistās ar ģimenes goda, pašaisardzību, pašapziņas veicināšanas faktors; dusmošanās un agresivitātes izpausmē.

Dažādas Sociālas Sejas – ar čigāniem viens scenārijs, ar ne-čigāniem biežāk formālisms, cits socialpsiholoģisks saskarsmes scenārijs.

Autovadītāja Tiesību iegūšana – kā mūsdienu pilnvertības un pašapziņas svarīgs faktors

Nodarboties ar Sportu kā pašapliecinaāuma pazīme- biežāk Karatē, Kikboks. Novērots kā nodarbojas tikai jauni vīrieši.

Romu speciālās izglītošanas vajadzības: Liels bērnu/jauniešu skaits, demogrāfiskā salīdzinājumā (romu populācijas salīdzinājums), vizbiežāk tiek kvalificēti kā **Atvieglinātas programmas un Palīgscolas potenciāls. Dažādi somatiski, neiroloģiski, psihiatriski, veselības funkcionālie traucējumi** – ārstu, spec.skolotāju, surdopedagogu, rehabilitācijas speciālistu vajadzība (fizioterapeits, masieris, klīniskie psihologi u.c.) Viņu skaits papildina Latvijas vispārējās un speciālās izglītības iestādes. Tai skaitā Eiropā plaši izplatīts. Spānijā ir speciāla izglītības programma Gitanos bērniem.

Muzi(kaliz)ēšana brīvā laika pavadīšana un kā romu ģimeņu pasākumā viens no elementiem; dažiem ir mūzikas instruments, bet neprot to izmantot, *gan atradīsies kāds ciemiņš kurš pratīs..*

Izteikts aizbildnieciskums arī par pieaugušiem, bērniem. Robežojas ar **atvases kontroli. Ģimenes nereti izjūk**, jo vecāki **vada, kontrolē, iejaucas (nepatīk atvases izvēle)** un **paralizē** jauno ģimeni. **Sevišķi, ģimenes**, kuras ir **jauktu tautību attiecībās.**

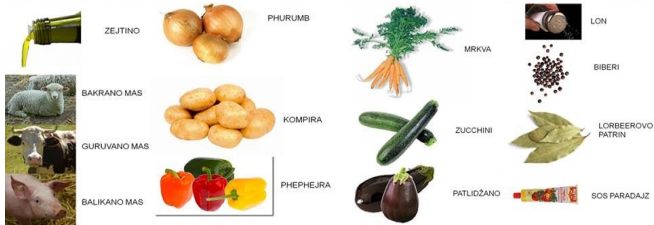
Liela, Dziļa un Ilgstoša Nabadzība. Dzill Nabadziņa: Indija, Turcija, Krievija u.c. **Kritiskais**

līmenis: Itālija, Balkānu Valstis, Rumānija, **Iztikas Mimums:** Spānija, Latvija, Anglija

Lobēšana – izbīdīt, uzsvērt savas idejas un intereses kā svarīgāko **un Monopolizēšana** – pārņem kādas jomas savā kontrolē un regulēt pēc saviem ieskatiem.

Atsevišķu valstu nacionālā politika ir vērsta uz Monopolizēšanu un visas romu aktivitātes noris caur vietējās valsts ierēdņu ieskatiem. **Čehijā ir laba politiskā griba, tādēļ varam vērot ikgadējus Romu svētkus valsts nacionālā līmenī** Lobēšana saistās ar šauru interešu bīdīšanu. **Latvijā varam novērot izteiktu Lobēšanu**, kuru piekopj t.saucamais Romu Nacionālās Kultūras biedrības priekšsēdētājs Normunds Rudēvičs. Viņš bija pazudis no skatuves apmēram 20.gadus. Tiklīdz Eiropas katlā parādījās romiem paredzētā **naudas apgūšana**, viņa biedrībā pēkšņi kļuva tik populāra, kā pēdējās reizēs viņa pasākumi saņēma daudzus tūkstošus eiro, lai realizētu pasākumus. Latvijas ierēdņiem un romiem ir iedvesta sajūta, ka visus gadus (kopš politiskās organizācijas *Latvijas Ceļš*) Rudēvičs ir veiksmīgi sadarbojies ar Latvijas romiem un kļuvis tik ļoti populārs.. **Sakāmvārds:** *Tas pats Vēzis tikai citā kulītē?* **Saiknee & Atveerta** rodas sajūta, ka **tieši finanšu pieejamībai** (*nevis romu sociālās palīdzības sniegšanai un izglītības problēmu, nodarbinātības trūkuma labošana utml*) , **Latvijā viskompetentākais finanšu instrumentu apgūšanā ir N.Rudēvičs, kā vienīgais vizinošākais Latvijas Roms, kurš turpina līdz šim maldināt Latvijas Valsti, gan Bez Romu tautas Svētības** (*piekrišanas, atļaujas*) - **izmanto Latvijas Romus savu mērķu un idejas realizēšanā!** *Ar Rudēviča "kultūras veicināšanu" romi pēdējos 25 gadus nav ieguvuši "neko taustāmu"!*

Eiropā var vērot romu izglītības paš-Aktualizēšanās – romi mēģina paši noteikt kādiem būt vai nebūt bērniem skolas (Spānijā, Krievijā, Austrijā, Maķedonijā u.c.). Paši romi piedāvā Seminārus un **kursus.**

Itālijā dzīvojoša roma Marko Sejdic piedāvātā čigānu valodas apguve Facebook(publiski)

ROMA WOMEN IN SILENCE
Exhibition of portraits of Roma women by Mersud Selman at 6 pm, Octagon
Screening of *Black Swans* at 6.30 pm, Auditorium (doc., in Czech with English subtitles, 30 min, dir. Zuzana Dubova)
Possibilities of Roma Women - discussion at 7 pm, Auditorium
Participants: Zuzana Dubova, Katerina Hodicka, Ostalinda Maya

6 pm - 8 pm, March 8, Tuesday, 2016
Central European University

ANTIDISCRIMINATION
Roma graduates

Informācijā izmantota pazīstamā Eiropas roma, Itālijā,

Marko Sejdic (viņš publicē Facebook ļoti slavenu romu profesijas, vārdus, nodarbošanos). **Viņa sniegtā informācija ļauj plašāk iepazīt pasaules romus !**

Piemiņas Faktu pieminēšanas fenomenoloģija Eiropa

#2AUGUST #PORRAJMOS #ROMAGENOCIDE
THE EUROPEAN ROMA HOLOCAUST MEMORIAL DAY
COMMEMORATION EVENT OF ROMA AND SINTI HOLOCAUST WILL TAKE PLACE at midday 2 August in London Hyde Park at National Holocaust Memorial Garden

El 30 de julio de 1749 se produjo uno de los hechos históricos más lamentables de la historia de España, el intento de exterminio de los gitanos y las gitanas españoles conocido como La Gran Redada.

Otrā pasaules kara laikā tika nogalināti 500.000 Sinti/Roma

2012. gadā Berlīnē tika tad atklāja memoriālu par romiem un sinti nogalināts Otrā pasaules kara laikā, raksta *Itālijas Romu medijs* Idea Rom Onlus

notikums plānots: pilsētā Londonā

30. jūlijā, 1749.gadā notika viens no vēsturiskajiem faktiem, kad tika iznīcināti Spānijas čigāni, pazīstams kā Great Raid mēģinājums.

Mūsdienu Atbildības lomas

(pozīcijas) formā – formāli tiek

“*piešķirtas*” lielākas tiesības ģimenē vai radu saimē organizēt un noteikt iekšējo psiholoģisko klimatu, kuram ir pastāvīgs, formāls un algots darbs. Tam, kuram ir kāda izglītība. Tam pārstāvim, kurš kautkādu iemeslu dēļ ir ieguvis lielāku psiholoģisku pārliecību un ikdienas sadzīves vadības iespējas. Cilvēkam psiholoģiskā nokomplektētām īpašībām, ģimenes vai radu vidū ieguvis lielāku cieņu (guvis augstāku sociālu statusu radu vidē) un viņa vairāk ieklausās. Ģimenes ietvarā svarīgs atbalsts, tomēr likums liedz formālu atbildību uzņemšanos ja nav pilngadīgs. Tas ir pārstāvis, kurš(-a) veselība, fiziskie dotumi un runas stils un vecums ļauj, pakāpeniski pārņemt sadzīves organizāciju savās rokās. Šie cilvēki ir bērni vai mazbērni, vai jauns līderis. To vidū ir romu pārstāvis, kurš projekta ietvarā ir deleģēts pārstāvēt kādu skolu vai bērnudārzu kā skolotāja palīgs; šo cilvēku vidū ir bērns, pusaudzis, kuram ir labāka saprašanas ar skolotāju un sociālo darbinieku vietējā pagastā; vai arī izaudzis bērns vai mazbērns, kuram ir saikne ar romiem un vietējām prasībām, un prot saprotami izsakaidrot izmaiņas un notikumus mazglītītiem vai vecākiem romiem. Līdzīga funkcija, bet tomēr atšķirīgs ir Mediators – starp skolu un ģimeni utml. Minētā kategorija, personām ar izteiktiem psiholoģiskiem dotumiem ir vērojams Šarlataāisms. Tie ir cilvēki, kuri - Uzdodas par to kas patiesībā nav, bet ļoti vēlētos būt tāds..maldina sabiedrību, iesēj publiskā vidē amplamas un absurdas idejas. Latvijā šarlātānam izteiktas pazīmes piemīt Normundam Rudēvicam. Viņš sevi identificējis tik pat spīgtā personībā kā viņa tēvs Kārlis Rudēvičs ! Kār-

lis Rudēvičs ir un bija cienījams un talantīgs Latvijas Roms. Viņš iecēlis sevi Čigānu barona statusā! Un uztur šo Čigānu tautas pasaku vēl līdz šm brīdim..Viņa slavas un cieņ apliecinājums tēls tiek manipulatīvi ieausts Normunda Rudēviča Personā – Normunds nav Kārlis. Tie ir divi fiziska pretpola cilvēki ar atšķirīgiem dzīves stāstiem un ieguldījumiem Latvijas Romu saimei.

Ārēja fiziska izskata īpatnību

dažādības: dažādās pasaules valstīs romu uzvedībā un ģērbšanās ir līdzīga, specifiskās drānās un apavos, to starpā, pēc paša pagatavotiem vai nacionālo valstu tirdzniecības sākariem ar citām valstīm utml. Ir jāatgādina, ka enciklopēdijas bieži tiek skaidrots: kāds izskatās roms (čigāni) – tumsnēja ādas krāsa, melni mati un maza auguma. **Pēdējos gados ir novērots pasaules romu antropometriskās atšķirības, kā arī sejas vaibstus un biometriskās atšķirības: acu krāsa, matu krāsa utml.** Latvijā Romi ir sastopami no gaišas ādas krāsas un blondiem matiem, pelēkām acīm, līdz pamatīgi tumšai ādas krāsai, ar aziātiskiem sejas vaibstiem; pilnīgi melni mati. Arī Arābu, Āfrikas tautām raksturīgām (**sprogainiem matiem**); **Skotijā ir vērots rudmaitaini un kupla ķermeņa izskata romi. Spānijā, Anglijā ir pamanīti kalsnēja izskata romi, ar viegli tumsnējām sežām, tomēr ļoti melni mati.** Indijā un Turcijā pamatā ir ļoti melni mati un pilnīgi tumša ādas krāsa. *Ādas krāsa atgādina Āfrikas vai Bangladešas tautības,* bet tomēr ir krasu atšķirību īpatnības (vairāk melna, brūna, zilgani -melna). Latvijā ir vērojami gan *Āzijas izskata, gan ziemeļvalstu blondīni.* Latvijā, novērots vairāk kā citās Austruma valstīs kopīgas pazīmes – maza auguma, un kalsnēja ķermeņa konstitūcijas romi (čigāni).

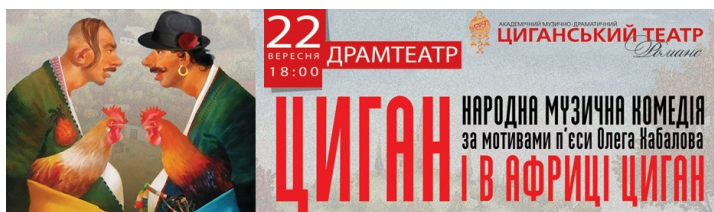
Plānojuma kalendārā Fenomenoloģija: aktualizēšana, piedāvājumi, **pasākumi**.

Romano Centro ist ein österreichischer Roma-Verein, der sich für die Verbesserung der Lebensbedingungen von Roma und gegen deren Diskriminierung einsetzt.

280 Yorkland Blvd. North York ON, M2J 1R5 Sunday 4:00 pm

Kanādas čigānu piedāvājuma plāns, pilsētā Toronto piedāvā apmeklēt Baznīcu

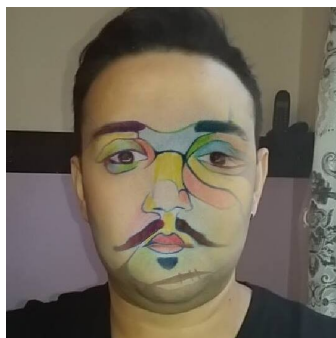

Ukrainas čigāni piedāvā muzikālu komēdiju.

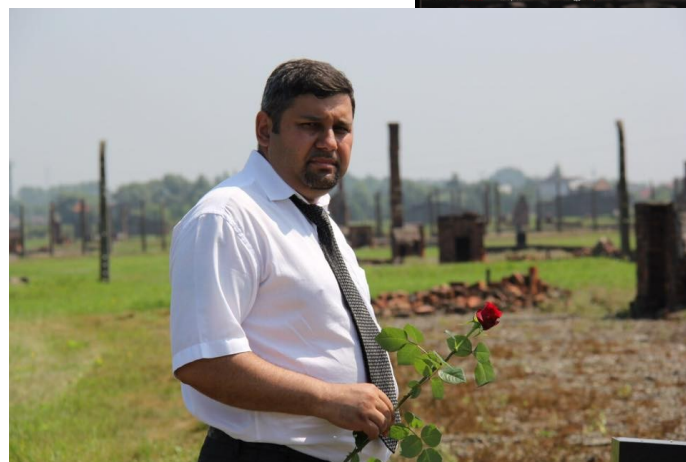
(Ужгород, Закарпатский драмтеатр, 2016)

Paša vai citu (slavenā Roma) Portretēšana un Selfijs (gleznas, foto) – paša vai ģimenes locekļa, pasākumā, notikumā u.c. izlikšana **Publis-kai** apskatei)

Mākslinieks un roms, no Maķedonijas Valsts, kurš spēja radīt mākslas darbu *uz savas sejas*, **Durmish Durko Kjazim**

Romano Centro ir Austrijas Roma Asociācija, kas nodarbojas ar čigānu dzīves apstākļu uzlabošanu un cīņā pret diskrimināciju

Ļoti cienijams aktīvisks, ukraiņu čigāns un televīzijas žurnālists **Myroslav Horvat**, dodas nolikt ziedus pieminot Romu Holokaustu/ Genocīdu †2.augusta, 1944.gada, kad tūkstošiem romi tika nogalināti **Auschwitz-Birkenau nacistu koncentrācijas nometnē**, kas notika Otrā Pasaules kara laikā

biežāk sastopamās uzrunas formas/ Norvēģijas roma Robert Kwick Rydberg **piedāvātā šādā formātā:** **“Mosties ! Eiropa Roma !”**

Pasaulē ir vērojamas šādas uzrunas romiem:

Devlesa...(ar Dievu..)

Upré Rromalen.. (Mosties Či-gāneē..)

Baxtal...(esi Sveiks..)

Sastipen...(Priekā..)

UPRE - ROMA !!! (At)mosties - roma)

Roma as Indian children.. (roma kā Indijas bērni)

"children of India"..(indijas bērni)

DOSTA ! (Pietiek..)

I am proud..(es esmu lepns..)

Roma Voice.. (Roma Balss)

Baro Rom. (Lielais Virs(čigān!)

Nobeiguma sadaļā ir jāatsaucas uz izcilā latviešu ārsta - psihiatra **Imanta Eglīša (1982)** skaidrojumiem, kas ļauj precīzi izprast un skaidrot vairāku augšminēto likumsakarību kā fenomenoloģijas rašanās - izcelšanās apstākļiem, fizisko vidi un attiecību gaisotni. **Profesors Eglītis** tieši norāda, un **Saiknee & Atveerta** saista **Romu Psihologiskos Jautājumus** pielīdzinājumā saistās ar Higiēnas un Psihohigiēnas (psiholoģiskas profilakses) steidzamības ieviešanu dzīvē. **Nelabvēlīgi sociālās vides faktori, Psihogēnie faktori, Organiski galvas smadzeņu bojājumi, Iedzimtības u.c. ir iemesli**, lai sāktu domāt par specifiskiem gadījumiem arī romu ģimenēs, individuālu gaījumu aprūpe, cilvēku attiecībās. Īpaši jāpiezīmē, ka **romu bērnu nepiln-**

Bronzas statuļa Grattan Puxon, Gypsy Council, Anglija, Londona (čigānu padomes nodibinātais) ar Eiropas romiem, par **Pirmo Pasaules Roma Kongresu, 1971.gada 8.aprīlī**. Šajā dienā atzīmē **Starptautisko Roma Dienu !**

vērtīgs uzturs (nav kārtīgi paēdis) **un trūkst organismam vajadzīgie mikro** (cinks, kalcijs, dzelzs u.c.) **un makro elementi** (B, C, E u.c. vitamīni) **rodas veselības problēmas, grūtības mācīties, noturēties ilgstoši darba attiecībās..** **Novājināts organisms. Pavājināta smadzeņu darbība un vispārējs psihiskais tonuss (enerģētika).** **Nabadzība un Izglītības trūkums liedz izprast šīs sakarības.** **Romu recedīvs** (atkārtots ieslodzījums) tam ir pierādījums. Šīs īpatnības nebūt nav kultūras psiholoģiskās īpatnības. Latviešu psihiatrs **Eglītis(1982)** apliecina, ka tieši **nepietiekams uzturs, kāda hroniska psihiska un fiziska pārslodze, antihigiēniski dzīves apstākļi var būt par psihiskas slimības galveniem cēloņiem vai vismaz veicināt tas attīstību.**

Saiknee & Atveerta

Satura Atbildīgā persona: *psihologs Andris Tertats, Mag.psych.*
tertats@inbox.lv / [facebook.com./ldraugiem.lv](https://www.facebook.com/ldraugiem.lv)

Iznākšanas datums un gads: 2016.gada augusts
Sadarbībā ar biedrību "Jēkabpils NVO resursu centrs", reģ.Nr.40008108696,
Ziedojums "Vidusdaugavas NVO avīzei"
Izmantots informācijas avots: *Ceļvedis Izglītības iestādēm, Izglītības Iniciatīvu Centrs, Jēkabpils, 2012*